

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΤΕΙΧΗ

Την ιστορία που θα σας πω την έμαθα όταν ήμουν παιδί. Έμενα τότε στη συνοικία Αγίου Νικολάου στη Χαλκίδα και συχνά – πυκνά κάναμε περίπατο με τους γονείς μου στο Κρηπίδωμα. Εκεί, περνώντας μέσα από τις ροδοδάφνες, στεκόμασταν στα κάγκελα, αγναντεύαμε τον Καράμπαμπα, θαυμάζαμε το στραφτάλισμα του ήλιου στα νερά κι αφουγκραζόμασταν το κύμα να σπάει στα βραχάκια. Έπειτα, το βράδυ, καθόμασταν στα τραπεζάκια του καφενείου του Τρέμπελη, κι αυτά δίπλα στη θάλασσα. Εγώ έπινα την πορτοκαλάδα μου, ενώ οι γονείς μου έπαιρναν το ούζο τους, με τα μεζεδάκια που ετοίμαζε ο μερακλής ο Τρέμπελης. Εκεί πολλές φορές μου 'λέγε παραμύθια ο μπαμπάς μου, όμορφες ιστορίες που τις ταίριαζε κείνη την ώρα στο μυαλό του, κι εγώ καθόμουνα ν' ακούω μ' ανοιχτό το στόμα για μάγους και νεράιδες και μακρινούς τόπους.

Ένα βράδυ, οι γονείς μου συζητούσαν, ο μπαμπάς έλεγε για κάτι παλιές φωτογραφίες της Χαλκίδας που 'χε δει στο φωτογραφείο του Πρωΐδη. Εγώ κοιτούσα ένα γρι-γρι που περνούσε το στενό και περίμενα ν' ακούσω το παραμύθι μου απ' τον μπαμπά. Τότε ξαφνικά λέει μια φωνή:

- Ε, παιδάκι, είναι καιρός που σε βλέπω να 'ρχεσαι εδώ κι έχω καταλάβει πως σ' αρέσουν οι ιστορίες. Θέλεις να γνωριστούμε; Έχω πολλές ιστορίες να σου πω, άλλες χαρούμενες κι άλλες λυπητερές.

Σάστισα. Ποιος μιλούσε; Έριξα μια ματιά στους γονείς μου. Ήταν αφοσιωμένοι στην κουβέντα τους, δεν έδειχναν να έχουν ακούσει τίποτα. Το ίδιο κι οι άνθρωποι στα διπλανά τραπεζάκια. Δεν ήταν κανένας απ' αυτούς που μου 'χε μιλήσει. Μα τότε ποιος; Είπα πως θα 'ταν της φαντασίας μου. Το 'χα αυτό από πολύ-πολύ μικρή, έφτιαχνα ιστορίες με το νου μου, σαν τα έργα που βλέπαμε όταν ερχόταν θέατρο στην πόλη. Κι έπειτα έβαζα τις κούκλες μου να παίζουν το έργο. Αυτό, λοιπόν θα 'ταν, το είχα φανταστεί. Μα τότε η φωνή ξανακούστηκε.

- Αχ μικρούλα, δίκιο έχεις που σαστίζεις. Δεν είναι άνθρωπος που σου μιλάει. Είμαι η μεγάλη πέτρα κάτω απ' το μέρος που κάθεται, στο τοιχάκι του Κρηπιδώματος.

Έλα πάλι, πέτρα που μιλάει; -σκέφτηκα. Αλλά πάλι, γιατί όχι; Δεν μιλάνε τα πουλιά, οι σκύλοι, οι γάτες, άλλο που εμείς δεν καταλαβαίνουμε τι λένε. Μπορεί κι οι πέτρες, τα δέντρα, τα σπίτια να 'χουν έναν τρόπο να κουβεντιάζουν συναμεταξύ τους. Κι ύστερα, τι είχα να χάσω; Η βραδιά ήταν ζεστή, οι γονείς μου συνέχιζαν την κουβέντα τους, το παραμύθι του μπαμπά αργούσε κι εγώ βαριόμουνα. Έτσι, λοιπόν, άρχισε. Κι έτσι έγινε κι εκείνο το καλοκαίρι δίπλα στη θάλασσα, έμαθα την ιστορία του κάστρου της πόλης.

.....

«Τα παλιά τα χρόνια, τότε που οι γονείς σας κι οι παππούδες σας δεν είχαν γεννηθεί, κι ακόμα πιο παλιά η Χαλκίδα δεν έμοιαζε με τη σημερινή πόλη. Στα βόρεια και στ' ανατολικά η γη ήταν καλά καλλιεργημένη, ενώ στα νότια απλώνονταν θαυμάσιοι ελαιώνες διασπαρμένοι με κήπους από πορτοκαλιές και λεμονιές.

»Η πόλη ήταν τότε χωρισμένη σε δύο κομμάτια, το Προάστιο ή Ξέχωρο, όπως το 'λεγαν, και το Κάστρο, την περιοχή που την αγκάλιαζαν τα τείχη. Γύρω-γύρω απ' τα τείχη ήταν μια τάφος. Από τη μεριά της Βοιωτίας έμπαινες στην πόλη περνώντας από πετρόχτιστους πύργους στον πορθμό του Ευρίπου. Στόμια κανονιών φαίνονταν ανάμεσα από στρογγυλά ανοίγματα. Ψηλά, στην κορυφή του λόφου του Καράμπαμπα, καθόταν το μικρό φρούριο που υπάρχει και σήμερα. Εκεί, πίσω από τα παχύτατα τείχη μπορούσες να δεις τις φευγαλέες εικόνες που σχηματίζονταν μέσα από τα αλλεπάλληλα ανοίγματα.

»Στην πλατεία της Αγοράς, την πλατεία των Εμπόρων, όπως την έλεγαν τότε, έρχονταν οι έμποροι και διαλαλούσαν τηνπραμάτεια τους.

»Η πόλη είχε τις πλατείες της, τις εκκλησιές και τα τζαμιά της, τα όμορφα σπίτια της που 'ταν χτισμένα πάνω σε θεμέλια παλιότερων σπιτιών. Τ' απομεινάρια της αρχαίας Χαλκίδας φαίνονταν να 'ναι λιγοστά, μα αν κοιτούσες προσεκτικά μπορούσες να τα διακρίνεις: μερικά κομμάτια από λευκό μάρμαρο στους τοίχους των τζαμιών και των σπιτιών, το μούστο από ένα άγαλμα στον τοίχο ενός σπιτιού στο φρούριο. Μα κι απ' τα κατοπινά χρόνια σώζονταν ίχνη, από τότε που οι Βενετσιάνοι είχαν το νησί μας. Μια μέρα, γκρεμίζοντας έναν παλιό τοίχο, βρήκαν κάμποσες σιδερένιες περικεφαλαίες, όπλα, θώρακες κι αιχμές κονταριών που έρχονταν απ' τα χρόνια των Φράγκων κι όταν οι Τούρκοι καταχτήσανε τη Χαλκίδα τα εντοιχίσανε σαν άχρηστα. Έπειτα, το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου και οικόσημα

Ιταλικών οικογενειών βρίσκονταν ακόμα σε πολλές θέσεις εντοιχισμένα ή πάνω από πύλες ή θύρες.

»Κάθε γωνιά της πόλης είχε να διηγηθεί κι από μια ιστορία. Μα τις πιο πολλές ιστορίες είχαν να τις πουν τα τείχη. Και τι δεν είχαν δει! Πρώτα- πρώτα, ήταν εκεί για να θυμίζουν πως για αιώνες η Χαλκίδα ήταν μια σπουδαία πόλη, που γι' αυτήν Φράγκοι ιππότες του Χριστού, Λομβαρδοί και Καταλανοί, Βενετσιάνοι και Τούρκοι είχαν πολεμήσει με πείσμα, ποιος θα την κατέχει και θα τη διαφεντεύει.

»Όλους αυτούς τους ιππότες, που βρέθηκαν οι περικεφαλαίες κι οι πανοπλίες τους, τα τείχη τους είχαν δει ολοζώντανους. Κι αυτούς και τις όμορφες κυράδες, ξακουστές αρχοντοπούλες απ' τη Δύση. Κι ύστερα τους Τούρκους που για χρόνια και χρόνια είχαν το νησί και την πόλη. Κάθε μέρα είχαν κι από κάτι να θυμηθούν.

»Να, όπως τότε, στις 25 του Μάρτη μέρα που σήμερα τη γιορτάζουμε με γιορτινά στεφάνια και παρελάσεις και λόγους για πράγματα που μας φαίνονται τόσο μακρινά από μας και συχνά δε μας λένε τίποτα. Τότε λοιπόν, στις 25 του Μάρτη του 1833, λίγα χρόνια μετά τη μέρα του ξεσηκωμού των Ελλήνων, τα τείχη είχαν δει το αγγλικό πολεμικό πλοίο με τα βαυαρικά στρατεύματα να φτάνει στην πόλη και τον Τούρκο αντιπρόσωπο του Πασά της Καρύστου να παραδίνει το κάστρο της Χαλκίδας στον αντιπρόσωπο της ελληνικής κυβέρνησης.

»Η ζωή κυλούσε στη Χαλκίδα και τα τείχη ήταν εκεί, για να θυμούνται και να θυμίζουν. Και μάθαιναν πάντα ό,τι γινόταν στην πόλη, έστω κι αν δεν το 'χαν δει με τα μάτια τους. Γιατί, πρέπει να πούμε, τα τείχη είχαν και φίλους που τους έκαναν συντροφιά και κουβέντιαζαν μαζί τους και τους έφεραν τα μαντάτα. Οι φίλοι αυτοί ήταν οι γλάροι που ζούσαν στο στενό και που σήμερα τους βλέπουμε να συναθροίζονται στις πρωινιάτικες συνελεύσεις τους στα νερά του Ευρίπου κι όλη τη μέρα να φτεροκοπάνε πάνω απ' την πόλη. Οι γλάροι έβλεπαν κι άκουγαν τα πάντα.

»Μπορούσαν να φτάσουν σε κάθε γωνιά της πόλης, να δουν τους ανθρώπους στην καθημερινή τους ζωή και ν' ακούσουν τις κουβέντες τους και τα βράδια κάθονταν πάνω στα τείχη κι άρχιζε η βεγγέρα κι οι ιστορίες ξετυλίγονταν αργά – αργά, μνήμες από μέρες μακρινές, και το σήμερα ερχόταν να μπλέξει με το χθες λες κι ήταν μια κλωστή που τα 'δενε σε μιαν άσπαστη συνέχεια.

»Κι η ζωή κυλούσε όμορφα, μ' όλο που δεν ήταν τα πάντα αλφαδιασμένα στη ζωή των ανθρώπων και δεν ήταν πάντα εύκολο να ζεις σ' εκείνα τα χρόνια, με τις επιδημίες που θέριζαν και το λιγοστό νερό και τους σκοτεινούς τα βράδια δρόμους

και το λιγοστό φως της λάμπας στα σπίτια, γιατί τότε δεν είχε έρθει ακόμα το ηλεκτρικό στην πόλη.

»Ωσπου μια μέρα, κάτι άλλαξε. Ήταν ηλιόλουστη μέρα κι όλα έμοιαζαν όμορφα όπως πάντα. Μα ξαφνικά ακούστηκε το δυνατό φτεροκόπημα ενός γλάρου που ερχόταν απ' την πλατεία των Εμπόρων. Ήταν ο γλάρος Εγριπόντης, αυτός που τον αγαπούσαν πιο πολύ απ' όλους τα τείχη, γιατί έφερνε τα πιο πολλά νέα και ήξερε να διηγάται πιο όμορφα απ' όλους τις ιστορίες του. Ο Εγριπόντης ήταν ανήσυχος. Σίμωσαν κι άλλοι γλάροι. Τα μαντάτα δεν ήταν καλά. Ο Εγριπόντης είχε ακούσει στην πλατεία των εμπόρων κάτι κουβέντες για την εφημερίδα «Εύριπος» που 'γραφε για το γκρέμισμα των τειχών. Λεπτομέρειες δεν μπορούσε να πει, γιατί μόνο σκόρπια λόγια είχε πιάσει τ' αυτί του, καθώς στην πλατεία ο θόρυβος ήταν μεγάλος κι οι άνθρωποι δεν κουβέντιαζαν πολύ και για ώρα, μόνο κοίταζαν τις συναλλαγές τους. Μα δεν μπορεί, κάτι κακό έτρεχε.

»Τότε βγήκε μπροστά ένας άλλος γλάρος, αυτός ερχόταν από την πλατεία Ομονοίας, όπως έλεγαν παλιά τη μεγάλη πλατεία κοντά στη σημερινή εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Η πλατεία είχε τότε ένα μικρό δασάκι πυκνών πεύκων και δυο καφενεία, όπου σύχναζαν πολλοί Χαλκιδάιοι. Ο γλάρος είχε πετάξει πάνω απ' τα τραπεζάκια κι είχε ακούσει τις παρέες να κουβεντιάζουν για κάτι περίεργα πράγματα που 'γραφε η εφημερίδα «Εύριπος».

»Η εφημερίδα, λέει, από κείνη τη μέρα ξεκινούσε μια ειστραπελία για να γκρεμίσουν τα τείχη. Σε κάθε φύλλο από εδώ και μπρος κάτω απ' τον τίτλο της θα 'χε τούτα τα λόγια: «Χρειαζόμαστε πόσιμο νερό. Το σάπιο κι άχρηστο φρούριο πρέπει να γκρεμιστεί. Ποιος θα 'ναι ο ευεργέτης της πόλης;».

»Και μέσα στην εφημερίδα εκείνης της μέρας υπήρχε ένα άρθρο που μιλούσε για το ίδιο ζήτημα. Και για τι δεν κατηγορούσαν τα τείχη! Πως πνίγουν την πόλη, πως την ασχημίζουν, πως, πως, πως... Κι έλεγε ακόμα η εφημερίδα πως, άμα γκρεμιστούν, ο τόπος θα πάρει λεφτά, αφού οι πέτρες τους θα πουληθούν και πως κι άλλα λεφτά θα 'ρθουν, αφού θα γίνουν οικόπεδα, που κι αυτά με τη σειρά τους θα πουληθούν. Κι άλλα τέτοια πολλά έλεγε η εφημερίδα. Κι οι Χαλκιδάιοι που κάθονταν στα τραπεζάκια, άλλοι συμφωνούσαν κι άλλοι όχι. Τσακώνονταν και μάλιστα δυο παρά λίγο να πιαστούν στα χέρια.

»Μέχρι τότε, κι άλλες φορές είχαν ακουστεί κουβέντες για το γιρέμισμα των τειχών. Μια ολόκληρη εκστρατεία; Μια απειλή απλώθηκε πάνω απ' τα τείχη και τίποτα δεν ήταν πια όπως πρώτα.

»Για λίγα χρόνια τίποτα δεν έγινε, μόνο οι κουβέντες συνεχίζονταν. Όπως κι η ζωή στην πόλη. Οι όμορφες κυράδες της Χαλκίδας συνέχιζαν να φορούν τα στολισμένα φουστάνια τους -πολλά απ' αυτά τα 'φερναν απ' το Παρίσι- και ν' αρωματίζονται με αρώματα που τις τύλιγαν σα σύννεφο. Οι συγκεντρώσεις κι οι παρέες στα σπίτια συνεχίζονταν κι αυτές. Κυρίως στο σπίτι Μένσελ κοντά στη γέφυρα. Εκεί η χήρα Μένσελ κι η αδελφή της, κόρες του προξένου της Γαλλίας, καλούσαν τα πιο καλλιεργημένα πνεύματα της πόλης και συζητήσεις μεγάλες ξετυλίγονταν για τη μουσική, το θέατρο, τα γραμματα. Στην πλατεία της Ομονοίας τα καφενεία εξακολουθούσαν να' ναι γεμάτα, όπως και το καφενείο της Γέφυρας. Κι οι έμποροι το ίδιο όπως πρώτα διαλαλούσαν τιςπραμάτειες τους.

»Πού και πού γινόταν και κάτι που ξέφευγε από τα συνηθισμένα. Όπως τότε, στα 1881, που έφτασε στον Εύριπο το μικρό θωρηκτό «Βασιλεύς Γεώργιος» και φωταγώγησε μ' άπλετο φως όλη σχεδόν την πόλη: οι Χαλκιδαίοι γνώριζαν για πρώτη φορά το ηλεκτρικό φως.

»Στο μεταξύ, κανείς δε νοιαζόταν να φροντίσει τα τείχη κι εκείνα ολοένα κι ερειπώνονταν, σαν τον άνθρωπο που αφήνεις αφρόντιστη την πληγή του.

»Μετά ήρθε το καινούργιο μαντάτο. Θα πλάταιναν και θα βάθαιναν κι άλλο τον πορθμό και γι' αυτό θα 'πρεπε να γιρεμίσουν τους πύργους κι ένα μέρος του τείχους.

»Τα έργα στον πορθμό είχαν αρχίσει από πιο παλιά. Είχαν έρθει μάλιστα στη Χαλκίδα οι τότε βασιλιάδες της Ελλάδας, ο Όθωνας κι η Αμαλία, με πολλούς αυλικούς κι αξιωματούχους, κι ανήμερα των Φώτων είχαν εγκαινιάσει τα έργα και την ξύλινη γέφυρα που αντικατέστησε την παλιά τουρκική.

»Για να πούμε την αλήθεια, τα τείχη, σαν έμαθαν πως θα πλάταινε το στενό, είχαν χαρά μεγάλη. Έλεγαν πως θα 'ταν καλύτερα εκεί, πως πιο πολλά πλοία θα 'φταναν στον Εύριπο και θα γνώριζαν νέους ανθρώπους και θα 'στελναν με τους γλάρους χαιρετίσματα στους ταξιδιώτες καθώς τα πλοία θα διάβαιναν τον Εύριπο. Κι έπειτα, γιατί ν' ανησυχήσουν; Δεν θα μπορούσε να «φαγωθεί» η Βοιωτική ακτή κι όχι η Ευβοϊκή; Έτσι το στενό θα πλάταινε, χωρίς να πάθουν τίποτα τα τείχη.

»Μα τώρα, τα πράγματα άλλαζαν. Η καταστροφή πλησίαζε και μήτε τα τείχη μήτε οι γλάροι, μήτε εκείνοι οι Χαλιδαίοι που 'θελαν να διατηρηθεί το κάστρο μπορούσαν να κάνουν τίποτα. Ωσπου ήρθε η φοβερή μέρα. Έφτασαν τα μηχανήματα μέσα στο ανήσυχο φτεροκόπημα των γλάρων κι εκεί τέλειωσε η ζωή των πύργων της γέφυρας. Και τότε κατέβηκαν οι άνεμοι απ' τα βουνά και πήραν τις κραυγές των πύργων και τις σκόρπισαν ένα γύρω, για να μάθουν τα βουνά κι οι ακτές πέρα ως πέρα τον πόνο τους.

»Ωστόσο η ψυχή του μεσαίου πύργου αρνήθηκε να εγκαταλείψει τη Χαλιίδα. Θα 'μενε για να θυμίζει σ' όσους ήθελαν ν' ακούσουν. Χρόνια και χρόνια πλανιόταν πάνω απ' τα νερά κι όλο γύριζε στο μέρος που κάποτε ορθωνόταν περήφανος ο πύργος. Ωσπου στο ίδιο μέρος χτίστηκε το χειριστήριο της γέφυρας κι εκεί ήρθε και κατοίκησε η ψυχή του πύργου κι εκεί ζει μέχρι και σήμερα. Και τις πέτρες απ' το γκρέμισμα άλλες τις έριξαν στην τάφρο κι άλλες τις χρησιμοποίησαν στο Κρηπίδωμα, για να χτίσουν το τοίχιο.

»Κι άλλα χρόνια πέρασαν κι η πόλη αναπτυσσόταν και συνέχιζε τη ζωή της. Αυτό που 'χε απομείνει από τα τείχη είχε γεμίσει πληγές κι ολοένα γκρεμιζόταν από μόνο του.

»Και πολλοί Χαλιδαίοι έλεγαν πως κι αυτά τα τείχη που 'χαν απομείνει έπρεπε να γκρεμιστούν, για να γλιτώσει πια η πόλη απ' τον εφιάλτη. Στο μεταξύ χάθηκε και το τζαμί της Αγοράς και τ' άλλο, δίπλα στην της πλατεία Ομονοίας, εκεί που βρίσκεται σήμερα η εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

»Ωσπου, λίγο πριν μπει ο 20ός αιώνας, ήρθαν οι μεγάλοι σεισμοί που κατέστρεψαν πολλά κτήρια της πόλης κι έδωσαν το τελειωτικό χτύπημα στα τείχη, ευκολύνοντας τη δουλειά των ανθρώπων. Τότε ήταν που γκρέμισαν σχεδόν ό,τι απόμεινε απ' το κάστρο, αφήνοντας το κομμάτι εκείνο όπου σήμερα βρίσκεται το Λαογραφικό Μουσείο.

»Την τάφρο του τείχους τη γέμισαν με υλικά της κατεδάφισης κι έτσι δημιουργήθηκαν οι σημερινοί οδικοί άξονες της λεωφόρου Βενιζέλου και των οδών Παπαναστασίου και Φριζή.

»Στα χρόνια που ακολούθησαν ό,τι είχε απομείνει απ' τα τείχη ζούσε και ζει κάτω απ' την πόλη. Κι εκτός από τους γλάρους, μαντατοφόροι έγιναν και οι ποντικοί που ζουν στα ερείπια των τειχών, κάτω από το χώμα και σε παλιά σπίτια, γιατί τα πράγματα δε σταμάτησαν εκεί, στο γκρέμισμα των τειχών. Στα δικά μας χρόνια

τελείωσε η ζωή πολλών όμορφων κτηρίων με μνήμες κι ιστορία. Έτσι έγινε κι η ψυχή του πύργου στη γέφυρα είδε να γκρεμίζεται η «Παλιόροια» και το παλιό εργοστάσιο, η ΑΒΕΝΑ, και τόσα άλλα».

Κι έτσι έγινε κι έμαθα τούτη την ιστορία. Κι όλο αυτό συνεχίζεται. Γιατί μπορεί και σήμερα, τώρα που μιλάμε, ένας γλάρος να πετά πάνω απ' την πόλη για να φέρει στις πέτρες στο Κρηπίδωμα το μαντάτο πως μια ακόμα γωνιά της Χαλκίδας, μια ακόμα μνήμη δε θα ζει πια.